

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 231/2021-20

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Miloša Maďara v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou Bauer s. r. o., Dénešova 19, Košice, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Richard Bauer, proti postupu Okresného súdu Michalovce v konaní vednom pod sp. zn. 26 T 47/2020 a jeho uzneseniu z 24. marca 2021 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 24. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1, 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1, 2, 3 a 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Michalovce (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 26 T 47/2020 a jeho uznesením z 24. marca 2021. Napadnuté uznesenie navrhuje zrušiť, nariadiť okresnému súdu prepustiť sťažovateľa z väzby na slobodu, zakázať okresnému súdu porušovať práva sťažovateľa a prikázať mu konať o väzbe bez zbytočných prieťahov a napokon priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľovi bolo 19. decembra 2008 uznesením povereného príslušníka Okresného riaditeľstva Policajného zboru Michalovce, Obvodného oddelenia Policajného zboru Strážske pod ČVS: ORP-1920/ST-MI-08 vznesené obvinenie pre podozrenie zo spáchania prečinu krádeže podľa § 212 ods. 2 písm. a) a ods. 3 písm. a) vo vtedy platnom a účinnom znení Trestného zákona.

3. V uvedenej trestnej veci bol sťažovateľ uznesením sudcu okresného súdu pre prípravné konanie č. k. 4Tp/47/2019 z 23. júla 2020 v spojení s uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6Tpo/46/2020 z 18. augusta 2020 vzatý do väzby z dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku.

4. Obžaloba bola na sťažovateľa Okresnou prokuratúrou Michalovce podaná okresnému súdu 30. októbra 2020. Po jej podaní okresný súd uznesením č. k. 26T/47/2020 z 11. novembra 2020 rozhodol o ponechaní sťažovateľa vo väzbe a zároveň zamietol jeho žiadosť o prepustenie z väzby na slobodu a väzbu nenahradil dohľadom probačného a mediačného úradníka. Sťažnosť proti tomuto rozhodnutiu súdu prvého stupňa krajský súd uznesením č. k. 8Tos/120/2020 z 3. decembra 2020 zamietol. Proti týmto rozhodnutiam všeobecných súdov podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť vedenú ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 108/2021.

5. Sťažovateľ 9. februára 2021 opätovne požiadal o jeho prepustenie z väzby na slobodu, avšak okresný súd jeho žiadosť uznesením č. k. 26T/47/2020 z 19. februára 2021 zamietol, súčasne neprijal písomný sľub sťažovateľa ako náhradu za väzbu, nenahradil jeho väzbu ani ponúknutou peňažnou zárukou, ani dohľadom probačného a mediačného úradníka. Krajský súd uznesením č. k. 8Tos/21/2021 zo 4. marca 2021 sťažnosť sťažovateľa proti prvostupňovému rozhodnutiu zamietol. Aj proti týmto rozhodnutiam všeobecných súdov podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, ktorá je ústavným súdom vedená pod sp. zn. I. ÚS 116/2021.

6. Na základe ďalšej žiadosti sťažovateľa o prepustenie z väzby na slobodu doručenej okresnému súdu 23. marca 2021 bola väzba sťažovateľova uznesením okresného súdu č. k. 26T/47/2020-824 z 24. marca 2021 podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka, preto bol podľa § 72 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku prepustený z väzby na slobodu. Zároveň okresný súd podľa § 80 ods. 2 Trestného poriadku s poukazom na § 82 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku uložil sťažovateľovi obmedzenie spočívajúce v zákaze vycestovania do zahraničia, podľa § 82 ods. 2 Trestného poriadku s poukazom na § 82 ods. 1 Trestného poriadku mu uložil povinnosť hlásiť sa u probačného a mediačného úradníka každé dva týždne a oznámiť mu každú zmenu adresy a podľa § 82 ods. 4 Trestného poriadku bol sťažovateľ povinný podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami na určenie polohy a pohybu a tieto zariadenia mať pri sebe počas celého trvania kontroly.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Proti uzneseniu okresného súdu č. k. 26T/47/2020-824 z 24. marca 2021 podal sťažovateľ ústavnú sťažnosť, v ktorej tvrdí, že napadnuté uznesenie nemôže byť zákonné ani súladné s ním označenými základnými právami, a to najmä z toho podstatného dôvodu, že sťažovateľovi ako obvinenému nebolo zákonným spôsobom oznámené uznesenie o vznesení obvinenia a tiež nebolo zákonne vykonané konanie proti nemu ako proti ušlému. V namietanom konaní a pri vydaní napadnutého uznesenia tak nebola splnená základná podmienka zákonnosti trestného konania, zákonnosti väzby a zákonnosti vznesenia obvinenia, čo je rozporné s čl. 5 dohovoru a čl. 17 ústavy ako celku, bez ohľadu na to, že bol sťažovateľ napadnutým uznesením z väzby prepustený a táto bola nahradená. Okresný súd podľa sťažovateľa len predĺžil nezákonný stav, ktorý je v rozpore s namietanými právami pri väzbe, ktorej lehota uplynie 15. júna 2021.

8. Sťažovateľ žiada ústavný súd, aby jeho ústavnú sťažnosť neodmietol, pretože riadny opravný prostriedok proti napadnutému uzneseniu okresného súdu nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa v zmysle § 132 ods. 3 zákona č. 318/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), keď mu pri podaní sťažnosti reálne hrozilo, a nemal záruku, že by krajský súd ako súd sťažnostný rozhodol rovnako ako okresný súd, a to nahradil jeho väzbu a prepustil ho z nej na slobodu, a preto v okolnostiach veci sťažnosť proti napadnutému uzneseniu nepodával.

9. Napadnuté uznesenie však podľa sťažovateľa nemôže byť súladné s namietanými právami, a to aj v okolnostiach súvisiacich vecí vedených pred ústavným súdom (sp. zn. I. ÚS 108/2021 a sp. zn. I. ÚS 116/2021), a preto sa sťažovateľ rozhodol podať aj túto ústavnú sťažnosť pre dovŕšenie ochrany ním namietaných práv a úplného prepustenia na slobodu bez akýchkoľvek obmedzení.

10. Napadnuté rozhodnutie okresného súdu sťažovateľ označil za svojvoľné, nezákonné a arbitrárne.

11. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol rozsiahlu argumentáciu spochybňujúcu zákonnosť jeho trestného stíhania a v tejto súvislosti aj zákonnosť jeho väzby a následne aj uloženia obmedzení pri jeho prepustení z väzby na slobodu, ktorá je však v značnej miere zhodná s dôvodmi už uplatnenými v predošlých dvoch jeho ústavných sťažnostiach a ktorá navyše adekvátne nekorešponduje v potrebnom rozsahu s obsahom aktuálnou ústavnou sťažnosťou napadnutého rozhodnutia okresného súdu.

12. Podľa sťažovateľa skutočnosti, na ktorých okresný súd (po viac ako 12 rokoch od spáchania žalovaného skutku, po takmer 12 rokoch od vznesenia obvinenia, ktoré navyše sťažovateľovi zákonne nikdy neoznámil, a po uplynutí takmer celkovej lehoty väzby) postavil dôvody útekovvej väzby, na ktorých zotrváva aj v napadnutom uznesení z 24. marca 2021, sa javia pri nevykonávaní žiadnych úkonov v trestnom konaní a na hlavnom pojednávaní ako tendenčné, ba až iluzórne, a to najmä pri hrubých nezákonnostiach sprevádzajúcich celé trestne konanie.

13. Obava z možného útoku sťažovateľa predostieraná okresnou prokuratúrou, tak ako to predpokladá §71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, s čím sa stotožnil okresný súd bez toho, aby sa zaoberal dlhodobými námietkami a argumentáciou sťažovateľa, nie je podľa názoru sťažovateľa daná a je absurdná. Preto prijaté povinnosti a obmedzenia nie sú na mieste, pretože nemôžu požívať právnu ochranu. Sťažovateľ podľa jeho slov nebol nikdy na úteku, a v trestnom konaní vedenom proti jeho osobe niet žiadneho zákonného dôkazu o tom, že by sa kedykoľvek skrýval, utekal, menil svoju identitu alebo doklady. Navyše, celé trestné konanie vykonané proti sťažovateľovi ako proti ušlému je poznačené hrubými nezákonnosťami, ktoré sú v rozpore so základnými princípmi spravodlivosti a nemôžu byť podkladom na zákonnú väzbu.

14. Okresným súdom v napadnutom uznesení prezentované úvahy k podmienkam a predpokladom väzby sťažovateľa a k jej dôvodom podľa sťažovateľa nevychádzajú zo zisteného skutkového a právneho stavu, a preto sú svojvoľné, arbitrárne a v rozpore so všetkými namietanými právami sťažovateľa. Sťažovateľ v odôvodnení napadnutého uznesenia nenachádza potrebné premostenie podporené konkrétnou skutočnosťou zakladajúcou relevantnosť obavy z jeho útoku pred trestnoprávnou zodpovednosťou, resp. uloženou sankciou, ktorej intenzita sa v priebehu trestného konania úplne zoslabila, resp. úplne zmizla. Obdobne vyznievajú aj argumenty okresného

súdu spočívajúce v ďalších prebiehajúcich trestných konaniach vedených proti sťažovateľovi, pretože za súčasnej rezonancie prezumpcie nevinny neobstoja.

15. Vo všetkých naznačených súvislostiach je podľa sťažovateľa možné konštatovať, že okresný súd v napadnutom uznesení a v namietanom konaní nedal primeranú súdnu odpoveď na celkovú zákonnosť trestného konania, obvinenia a obžaloby sťažovateľa, materiálne podmienky a predpoklady väzby, a tiež dôvody existencie útekovej väzby v zmysle podmienok vyplývajúcich z Trestného poriadku a práv sťažovateľa zaručených mu v čl. 5 dohovoru a čl. 17 ústavy ako celku, a tým porušil všetky namietané práva sťažovateľa.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

16. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie základného práva na osobnú slobodu (čl. 17 ods. 1, 2 a 5 ústavy a čl. 5 ods. 1, 2, 3 a 4 dohovoru) a porušenie základného práva na obhajobu (čl. 50 ods. 3 ústavy) postupom okresného súdu a jeho uznesením č. k. 26T/47/2020-824 z 24. marca 2021, ktorým bola väzba sťažovateľa nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka, v dôsledku čoho bol sťažovateľ prepustený z väzby na slobodu za súčasného uloženia mu primeraných povinností a obmedzení.

17. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

18. Podľa § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť je neprípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd.

19. Zmyslom a účelom princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu zakotveného v čl. 127 ods. 1 *in fine* ústavy, ako aj § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde je, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú.

20. Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá ústavnú sťažnosť ústavnému súdu, musí požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

21. Podľa § 72 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku (podľa ktorého bolo vo veci sťažovateľa rozhodnuté) rozhodnutím o väzbe sa rozumie rozhodnutie o prepustení z väzby a o zamietnutí žiadosti o prepustenie obvineného z väzby; za takúto žiadosť sa považuje aj žiadosť o nahradenie väzby.

22. Podľa § 83 ods. 1 prvej vety Trestného poriadku proti rozhodnutiu o väzbe je prípustná sťažnosť.

23. Podľa § 189 ods. 1 Trestného poriadku znesenie možno napadnúť pre

- a) nesprávnosť niektorého jeho výroku,
- b) zřejmý rozpor výroku s odôvodnením, alebo
- c) porušenie ustanovení o konaní, ktoré uzneseniu predchádzalo, ak toto porušenie mohlo spôsobiť nesprávnosť niektorého výroku uznesenia.

24. Podľa § 192 ods. 1 Trestného poriadku pri rozhodovaní o sťažnosti preskúma nadriadený orgán

- a) správnosť výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým sťažovateľ podal sťažnosť, a
- b) konanie predchádzajúce týmto výrokom napadnutého uznesenia.

Podľa § 194 ods. 1 Trestného poriadku ak nezamietne nadriadený orgán sťažnosť, zruší napadnuté uznesenie, a ak je podľa povahy veci potrebné nové rozhodnutie,

- a) rozhodne vo veci sám, alebo
- b) uloží orgánu, proti ktorého rozhodnutiu sťažnosť smeruje, aby vo veci znovu konal a rozhodol.

25. Z citovaných ustanovení Trestného poriadku je zřejmé, že podanie sťažnosti ako riadneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o väzbe nepochybne je účinným právnym prostriedkom spôsobilým napraviť prípadné porušenie základných práv alebo slobôd väzobne stíhanej osoby spôsobené eventuálnou nezákonnosťou procesných úkonov trestného konania alebo jeho vedenia ako takého, v dôsledku ktorých by sa ako nezákonné javilo aj nadväzujúce rozhodnutie o osobnej slobode tejto osoby.

26. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti uzneseniu okresného súdu, ktorým bola jeho väzba nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka, a teda bol prepustený z väzby na slobodu, riadny opravný prostriedok (sťažnosť) nepodal z dôvodu, že *«napadnutým uznesením mal byť konečne prepustený z nezákonného výkonu väzby na slobodu, pričom po všetkých tých mesiacoch strávených v nezákonnej väzbe a pri nezákonnostiach a porušeníach jeho základných práv a slobôd najmä porušovateľom, ktoré sú predmetom súvisiacich konaní vedených pred ústavným súdom, sa obával ako by „dopadol“ v sťažnostnom konaní pred krajským súdom, nakoľko existovala stále možnosť zmeny horšiemu, v konaní o jeho väzbe, a to stále aj po vyhlásení napadnutého uznesenia dňa 24. marca 2021 samosudcom porušovateľa»*.

27. Podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd neodmietne prijatie ústavnej sťažnosti pre jej neprípustnosť, ak sťažovateľ preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

28. Za dôvody hodné osobitného zreteľa, ktorými odôvodňuje podanie ústavnej sťažnosti bez tomu predchádzajúceho vyčerpania riadneho opravného prostriedku proti prvostupňovému rozhodnutiu o jeho osobnej slobode, sťažovateľ považoval teda okolnosť, že nemal „záruku“, že by krajský súd ako súd sťažnostný rozhodol rovnako ako okresný súd, teda nahradil jeho väzbu a prepustil ho z nej na slobodu.

29. Ústavný súd uvedenú argumentáciu sťažovateľa ako dôvod osobitného zreteľa, pre ktorý nevyčerpal pred podaním ústavnej sťažnosti právny prostriedok, ktorý mu zákon (Trestný poriadok) priznáva na ochranu jeho základného práva na osobnú slobodu a základného práva

na obhajobu, neakceptoval. Dôvodom hodným osobitného zreteľa nie je a nemôže byť ničím nepodložená hypotetická domnienka, že by nadriadený súd o opravnom prostriedku rozhodol inak ako súd prvého stupňa, konkrétne v neprospech sťažovateľa. Táto argumentácia sa predovšetkým javí ako rozporná so znením § 195 ods. 1 Trestného poriadku upravujúceho zásadu zákazu *reformatio in peius* (zákazu zmeny k horšiemu, teda v neprospech obvineného), ktorá sa bez akýchkoľvek pochybností vzťahuje aj na konanie nadriadeného súdu o osobnej slobode, teda väzbe obvineného (obžalovaného – tu sťažovateľa), samozrejme, za súčasného splnenia podmienky, že sťažnosť nepodal aj príslušný prokurátor v neprospech sťažovateľa. Práve v prípade nerešpektovania označeného zákonného ustanovenia nadriadeným súdom v rámci sťažnostného konania by prichádzala do úvahy možnosť sťažovateľa obrátiť sa na ústavný súd s ústavnou sťažnosťou (m. m. nález III. ÚS 216/2016).

30. Sťažovateľ, ktorého v takomto prípade v konaní pred ústavným súdom ťaží dôkazné a argumentačné bremeno, dostatočne presvedčivo nepreukázal existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa v zmysle požiadavky § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Nijako a ničím nepreukázal, že by podanie riadneho opravného prostriedku proti napadnutému uzneseniu okresného súdu nebolo reálne účinné, a teda že by bolo „zbytočné“ z jeho strany domáhať sa za prípadného zrušenia prvostupňovým rozhodnutím mu uložených povinností a obmedzení po jeho prepustení z väzby na slobodu z dôvodu neexistencie väzobných dôvodov ako takých.

31. Pretože sťažovateľ bez uvedenia dôvodov hodných osobitného zreteľa nevyčerpal právny prostriedok (sťažnosť), ktorý mu priznáva zákon (Trestný poriadok) na ochranu jeho základného práva na osobnú slobodu a práva na obhajobu v rámci konania o jeho osobnej slobode, ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 2 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

32. Nad rámec uvedeného ústavný súd poznamenáva, že viaceré sťažovateľom v aktuálnej ústavnej sťažnosti uplatnené námietky, v ktorých vzhladol porušenie svojich základných práv, budú predmetom skúmania a rozhodovania ústavného súdu v konaniach vedených pod sp. zn. I. ÚS 108/2021 a sp. zn. I. ÚS 116/2021 o predošlých ústavných sťažnostiach sťažovateľa, ktoré boli ústavným súdom v relevantných častiach prijaté na ďalšie konanie.

33. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sťažovateľa bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími jeho požiadavkami ním uvedenými v návrhu na rozhodnutie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júna 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu